

УДК 332.14

ОЛЕКСАНДР РЕХТЕТА

м. Миколаїв

rekhtetaOM@outlook.com

СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНІВ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджено пріоритетні напрямки у сфері інноваційного розвитку під впливом викликів глобалізації. Виділено необхідні регіональні заходи з підтримки інноваційної діяльності. Представлено напрями проведення трансформації інноваційної структури регіональної економічної політики.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інвестиції в інновації, інноваційна активність, інноваційна політика регіону.

Сучасний етап економічного розвитку України характеризується необхідністю вирішення проблем в галузі управління перспективною інноваційною діяльністю в регіонах. Регіональна економічна система характеризується складними причинно-наслідковими зв'язками, що мають одночасно якісні та кількісні характеристики, що змінюються з часом. Необхідно, також, відзначити, що певний рівень інноваційного розвитку регіону і певний рівень інвестиційних ресурсів – це не кінцева мета регіональної політики на сучасному етапі. Зрештою, кожен регіон прагне до збільшення темпів його економічного зростання. У свою чергу, економічне зростання регіону являє собою довгострокову тенденцію збільшення реального валового регіонального продукту. Таким чином, і інноваційна, і інвестиційна регіональні політики, в кінцевому підсумку, спрямовані на збільшення динаміки і темпів зростання валового регіонального продукту.

Вивченню та узагальненню проблем інноваційного розвитку економічної інфраструктури під впливом глобалізації присвячено фундаментальні дослідження українських вчених-регіоналістів, зокрема глибиною і широтою охоплення досліджуваних проблем характеризуються наукові праці О. М. Алімова, А. І. Амоші, С. І. Бандура, П. П. Борщевського, В. М. Геєця, О. Є. Кузьміна, В. Л. Осецького, Н. В. Можайкіної. Наукові здобутки вчених мають велике значення. Проте, проблема управління регіональним розвитком потре-

бує подальшого дослідження, бо докорінно змінилися внутрішні і зовнішні умови функціонування господарства регіональних систем, набуває нового значення і трансформується управління регіональним розвитком, орієнтуючись на забезпечення комплексності і економічної ефективності.

Метою даних досліджень є розкриття сутнісних характеристик та функціонально-структурних параметрів системи інноваційного розвитку економічної інфраструктури Миколаївщини в умовах глобалізації.

Інноваційний розвиток економіки характеризується, в першу чергу, високою інноваційною активністю всіх економічних суб'єктів, постійною розробкою і впровадженням у виробництво нових технологій і продуктів, високою часткою високотехнологічних секторів у ВВП та експорті, рядом інших показників [1].

Для вирішення цього завдання необхідно реалізувати комплекс взаємопов'язаних між собою заходів, спрямованих на стимулювання інвестицій в інновації, на технологічне переозброєння та впровадження інноваційних продуктів і рішень у всі сфери економіки. Ці заходи повинні бути загальносистемними, спрямованими на довгостроковий розвиток національної економіки, в той же час, відбиваючими специфіку розвитку в умовах економічної кризи.

Сприйнятливість бізнесу до інновацій в даний час залишається низькою, також мала частка підприємств, що використовують кошти на придбання нових технологій.

Недостатній рівень інноваційної активності посилюється низькою віддачею від реалізації технологічних інновацій, хоча в абсолютному вираженні обсяги інноваційної продукції постійно підвищуються.

Ці негативні тенденції посилюються в умовах економічної кризи. Підприємства, зіткнувшись з необхідністю жорсткої оптимізації витрат, в першу чергу, економлять на розвитку, відкладаючи на невизначений час інноваційні проекти, витрати на НДДКР і переозброєння. Тому необхідне коригування інноваційної політики як на рівні країни в цілому, так і на регіональному рівні.

Інноваційний розвиток в кожному регіоні має свої регіональні особливості залежно від ролі і місця інноваційної діяльності в регіональному відтворювальному процесі, а також від цілей, що стоять перед місцевими органами влади в конкретних соціально-економічних умовах.

Антикризові програми уряду та регіонів припускають постійний моніторинг за всіма напрямками соціально-економічного розвитку, обліку результативності та можливості коригування економічної діяльності суб'єктів господарства. Антикризова програма повинна носити стратегічний характер, визначати економічну політику на тривалу перспективу і базуватися на комплексі заходів, що запобігають повторенню нових кризових ситуацій. Кризові ситуації найчастіше, як правило, виникають через дефіцит ресурсів. Однією з основних об'єктивних умов соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів економіки в цій ситуації є інновації. Однак, при цьому, є ряд об'єктивних обмежень.

Дослідження інноваційних процесів не повинно відриватися від реалій, а саме від того, що, по-перше, сучасна економіка – тим більше українська – продовжує залишатися переважно індустріально-аграрною, а по-друге, саме індустріальний базис є фундаментальною матеріальною основою сучасного розвитку високотехнологічних процесів, таких, наприклад, піонерних інновацій, як новітні інформаційні системи, біотехнології та нанотехнології.

Відзначаємо в останні роки зростання ВВП відображає коливання цінової кон'юнк-

тури світового сировинного ринку в структурі народного господарства, що вимагає усунення, а також гіпертрофію фіктивних видів офіційної та неофіційної «економічної» діяльності, що створюють видимість економічного зростання.

Наступна проблема пов'язана з подоланням сировинної орієнтації економіки, що вимагає швидкого відновлення і подальшого зростання обробної промисловості. Не будь яке відтворення, навіть розширене, є інноваційним. Відтворення може бути інноваційним, якщо основний капітал відшкодовується за рахунок амортизаційного фонду і збільшується за рахунок додаткової вартості (накопичення), оснащуючись новою технікою і новим обладнанням для використання більш високих технологій, а оборотний капітал витрачається в тих же обсягах або в більшому обсязі на більш якісну сировину і більш кваліфіковану робочу силу. Інноваційна складова оновлюваного капіталу може зіграти роль свого роду «мультиплікатора»: більш ефективний капітал і праця здатні (теоретично) перетворити просте відтворення в інтенсивне розширене з адекватним економічним зростанням. Інвестиції ж, що йдуть із додаткової вартості на накопичення, але на колишній технічній базі, є чинником екстенсивного розширеного відтворення і економічного зростання [2].

Розуміння цієї закономірності має важливе значення для формування раціональної макроекономічної політики при переводі української економіки на інноваційний шлях економічного зростання, що відкриває можливості неухильного піднесення продуктивності суспільної праці. Разом з тим, не менш важливо врахувати і ту обставину, що автономність росту «виробництва заради виробництва» небезмежна, вона обмежена, в кінцевому рахунку, взаємодією виробництва та особистого споживання маси населення, задоволення потреб якого є призначенням, природною метою виробництва благ. Цього вимагають не тільки висновки абстрактної теорії, а й місія сучасної соціальної держави в умовах соціально-орієнтованої конкурентної економіки.

До підвищення же інноваційної активності господарюючих суб'єктів спонукають,

також, механізм ринкового саморегулювання і дію об'єктивних економічних законів. Однак, в умовах дезінтегрованості української економіки, коли зв'язок науки з виробництвом розірвано внаслідок проведених інституціональних перетворень, можливості ринку у вирішенні проблеми науково-технічного розвитку недостатні. Тому одним із завдань економічної політики держави є її участь у відновленні відтворювальних ланцюжків, результатом яких стане створення конкурентоспроможної продукції з високою доданою вартістю.

Достатній обсяг інвестиційних ресурсів в регіоні дозволить виділяти необхідну кількість коштів на формування інноваційного розвитку регіону. А це, у свою чергу, дозволить регіону придбати найважливішу властивість в ринковому середовищі – економічну стійкість на основі створення та освоєння інновацій.

Найбільш дієвим механізмом стимулювання розвитку інновацій в Миколаївській області можна назвати узгоджені дії уряду, бізнесу, науки, освіти, фінансових організацій та засобів масової інформації. Регіональним органам самоврядування слід здійснювати наступні заходи з підтримки інноваційної діяльності на місцях:

- піддавати обчислюванню в розмірі понесених платником податку збитків суми податку, сплачені ним при реалізації продукції, робіт і послуг, ціна якої знижена порівняно з ціною в попередньому податковому періоді за рахунок використання в продукції, роботах і послугах винаходів та інших об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ);

- звільнити від сплати частку податку на прибуток підприємств і організацій, що припадає на регіональний податок, отриману протягом перших п'яти років від використання ОІВ у власному виробництві українських винаходів та інших ОІВ.

Динаміка валового регіонального продукту (ВРП) перебуває під істотним впливом інвестиційного процесу. Відомо, що інвестиції в регіоні, зазвичай, призводять до тимчасового погіршення всіх фінансових показників. Тобто ресурси, доступні до споживання, сьогодні зменшуються для завтрашнього споживання.

Соціально-економічний розвиток регіону в останні роки показав, що підходи до подальшого розвитку, засновані на отриманні дотацій державного бюджету, використання природних ресурсів та промислового потенціалу, вже не можуть забезпечити комплексного розвитку та підвищення якості життя населення. Ці проблеми можуть бути вирішені шляхом використання інноваційних механізмів розвитку територій [3].

Підвищення інноваційної активності регіонів пов'язане не з корінними зрушеннями в технологіях, а з поліпшенням якості управління, організаційними інноваціями, а також зі зростанням конкуренції і поступовим витісненням з ринку найбільш неефективних підприємств. Використання повного спектру факторів інноваційного зростання обмежене низькою сприйнятливістю бізнесу до будь-яких нововведень, особливо технологічного характеру. В результаті, не інновації впливають на розвиток економіки, а, навпаки, при формуванні стратегії інноваційної діяльності підприємства чуйно реагують на макроекономічну стабільність в регіоні та країні. Як наслідок, темпи інноваційного розвитку залишаються недостатніми для забезпечення глобальної конкурентоспроможності організацій.

У сфері інноваційного розвитку можна виділити наступні пріоритетні напрямки:

- досягнення і підтримку лідерства в наукових дослідженнях і технологіях по ряду пріоритетних напрямків (біо- і нанотехнології, електротехніка, енергетика);

- впровадження високих стандартів адміністрування за рахунок ефективної кадрової політики, елементів електронної демократії та управління, посиленої участі і контролю громадськості, а також глибокого розуміння сутності сучасних гео економічних та геополітичних перетворень, у тому числі особливостей регіональної геополітики;

- підвищення глобальної конкурентоспроможності регіонів шляхом реалізації концепцій і форм територіального розвитку, успішно впроваджених в інших країнах світу: кластерів, спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку. Створення умов для прозорості взаємодії влади і бізнесу [4];

- розвиток середовища генерації знань, що включає визначення системи пріоритетів розвитку фундаментальної науки, розширення і зміну форм фінансування фундаментальної науки (розширення підтримки наукових проектів, системи грантів державних фондів), поетапну реструктуризацію фундаментальної науки, розвиток інтеграції наукових та освітніх інститутів;

- створення системи технологічного прогнозування, уточнення пріоритетів технологічного розвитку, переліку критичних технологій і механізмів їхнього розвитку, які забезпечують вирішення проривних завдань;

- розвиток пріоритетних напрямків науки, технологій і техніки на основі формованих довгострокових прогнозів технологічного розвитку (Форсайт);

- забезпечення конкурентоспроможності сектору прикладних досліджень і розробок, що включає впровадження проектного фінансування організацій науки, оновлення приладової та стендової бази дослідницьких центрів, підтримку малого інноваційного бізнесу, стимулювання участі організацій у міжнародних науково-дослідних і технологічних проектах;

- структурна диверсифікація економіки на основі підвищення конкурентоспроможності обробних виробництв, високотехнологічних галузей та «економіки знань», прискорення інновацій, посилення їх впливу на економічний розвиток;

- створення механізмів забезпечення інноваційної активності організацій в регіоні, підвищення попиту на інновації та створення механізмів залучення приватних інвестицій у сферу інноваційного розвитку регіону;

- виявлення і стимулювання розвитку територіально-виробничих кластерів, в рамках яких утворюються стійкі зв'язки між учасниками інноваційної системи, у тому числі створення і розвиток особливих економічних зон, індустріальних і технологічних парків;

- розвиток виробничої та інноваційної інфраструктури, включаючи створення систем науково-технологічного, інформаційного, кадрового, маркетингового забезпечення, у тому числі експертизи інновацій та захисту прав власності на розробки;

- технологічна модернізація стратегічних галузей промисловості;

- забезпечення інноваційного розвитку наукомістких сфер економіки регіону шляхом створення та розвитку галузевої бази для розробки і впровадження високотехнологічної та наукомісткої продукції (технологій) у виробництво;

- зростання якості і підвищення доступності сектору інтелектуальних послуг: управлінського і фінансового консультування, аудиту, актуарних послуг, промислового дизайну та інжинірингових послуг, послуг у галузі маркетингу, брендингу, розвитку суспільних зв'язків, юридичних послуг;

- підтримка кластерних ініціатив, спрямованих на досягнення результативної кооперації організацій – постачальників устаткування, комплектуючих, спеціалізованих виробничих та сервісних послуг, науково-дослідних та освітніх організацій у рамках територіально-виробничих кластерів;

- мінімізація ризиків при реалізації інноваційних проектів за рахунок застосування механізмів страхового захисту;

- застосування інноваційних підходів в інституційній, ресурсно-кредитній, податково-бюджетній і тарифній політиці;

- створення економічних і соціальних умов для реалізації творчого потенціалу людини і формування конкурентоспроможного людського капіталу, формування трудових та підприємницьких цінностей.

Інноваційна активність в економіці залежить від інноваційного клімату, який, у свою чергу, залежить від державної економічної політики. По-перше, держава як власник не може самоусунутися від ролі господарського суб'єкта і організатора централізованих капітальних вкладень в інноваційну сферу. По-друге, держава повинна стимулювати попит на інноваційну продукцію і виступати в ролі замовника. По-третє, інвестиційна активність держави ініціюватиме зростання капітальних вкладень приватних та іноземних інвесторів.

Інноваційна політика регіону, на наш погляд, відноситься саме до тієї сфери економіки, яка найбільше потребує всебічної державної підтримки.

Реалізація інноваційної політики, що враховує можливості та інтереси всіх суб'єктів інноваційної діяльності, економічні, соціальні та політичні пріоритети, сприятиме становленню інноваційної сфери регіону, збереженню, підвищенню та ефективному використанню накопиченого науково-технічного та інноваційного потенціалу, підвищенню конкурентоспроможності продукції підприємств на світовому та вітчизняному ринках, зміцненню міжрегіональних і міжнародних зв'язків, залученню іноземних інвестицій в інноваційну сферу регіону, створенню нових високоприбуткових виробництв на основі використання передових виробничих технологій.

OLEKSANDR REKHETA
Mykolaiv

THE SYSTEM OF INNOVATION REGIONAL ECONOMIC INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION

This paper explores priorities in the field of innovative development under the influence of the challenges of globalization. Highlighted necessary measures to support innovations in region. Submitted directions of transforming innovative structure of regional economic policy.

Keywords: innovative development, investment in innovation, innovation activity, innovation policy in the region.

АЛЕКСАНДР РЕХТЕТА
г. Николаев

СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ РЕГИОНОВ ПОД ВЛИЯНИЕМ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье исследованы приоритетные направления в сфере инновационного развития под влиянием глобализации. Выделены необходимые меры по поддержке инновационной деятельности в регионе. Представлены направления проведения трансформации инновационной структуры региональной экономической политики.

Ключевые слова: инновационное развитие, инвестиции в инновации, инновационная активность, инновационная политика региона.

Список використаних джерел

1. Інвестиційна та інноваційна діяльність [Текст] : монографія / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Н. В. Тувакова, А. Я. Кузнєцова ; за наук. ред. О. Є. Кузьміна; Нац. ун-т «Львівськ. Політехніка». Нац. банк України. Львівськ. банк. ін-т. — Л. : ЛБІ НБУ, 2003. — 231 с.
2. Осецький В. Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики [Текст]. : монографія / В. Л. Осецький. — К. : [б. и.], 2003. — 412 с.
3. Рехтета О. М. Розвиток механізму управління інвестиційною привабливістю Миколаївської області / О. М. Рехтета // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 16. — С. 93—97.
4. Можайкіна Н. В. Вплив глобалізації на розвиток регіонів / Н. В. Можайкіна, О. Ю. Єгорова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». — 2013. — № 1 (12). — С. 62—75.

Стаття надійшла до редколегії 04.06.2017